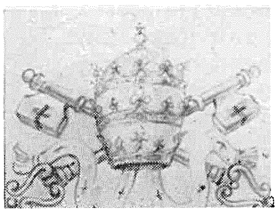
LA BRACE
RIVISTA RELIGIOSA
BIANCORUTENA

Hod. XIII | STUDZIEN - SAKAVIK 1962 | N. 64-65

Biełaruskaja relihijna- **ŹNIČ** adradženskaja časopis

Adres Red: Roma, v. della Camilluccia, 24 || Hadav. padp. 3 dal., 1 paasobn. 30 cent.

JAHO SVIATASCI

PAPY JANA XXIII

PASŁANNIE

VYSOKADASTOJNYM BRATOM PATRYARCHAM, PRYMASAM, ARCHIBISKUPAM, BISKUPAM I USIM PAMIESTNYM ORDINARYJAM, VIERNYM APOSTALSKAMU PASADU, DY USIAMU DUCHAVIENSTVU J VIERNIKAM KATALICKAHA SVIETU

AB NOVYM RAZVICCI SACYJALNAHA PYTANNIA J AFARMLENNI JAHO U SVIATLE CHRYSCIJANSKAJE NAVUKI

PADZIAKI

Pavazanym Achviaradaŭcam:

Dr Romuku	1240
Fr Patrie	2956
A.Čar-kaj	3080
V.Machnač	9300
DVTumašu	3085
A.Tata-ič	3085
Kaštelan	1300
Čarn-mu	1240

ENCYKLIKA

MACI J VUČYCIELKA

(Praciah z N. 62-3)

Znoŭ-ža datyčna dziaržavy, metaj jakoje — dbać ab supolnaj karyści ŭsich u halinie ziamielnaha dabra, dyk jana nijakim čynam nia moža zaniadbać ekanamičnaje spravy svaich hramadzian, ale pavinna staracca, kab zaležna ad abstavin u pieršaj miery hvarantavać z taho dabra takuju nadobnuju kolkaść, « užytak jakoje nieabchodny dla česnaha žyćcia » (Tamaš z Akv.) « De regimine principum» 1,15); dalej jana pavinna asłaniać pravy ŭsich hramadzian, asabliva słabiejšych, da jakich naležać rabotniki, žančyny i dzieci. Nikoli dziaržavie ni nie dazvolena adstupać ad taho zabaviazannia, na asnovie jakoha pavinna staracca ab palepšanni pałažennia rabotnikaŭ.

«Nie samym chlebam tolki žyvie čałaviek» !

Da taho — dziaržava jašče maje abaviazak rupicca, kab adnosiny, vypłyvajučyja z umovy pracy, datrymoŭvali miery spraviadlivaści j pravasudździa; kab takža miesca pracy nie panižała hodnaści ludzkoje asoby ci to z uvahi na cieła, ci z uvahi na dušu. Na heta ŭ Encyklicy Lavona XIII pakazany linii dy elementy spraviadlivaje raźviazki sacyjalnych pravoŭ čałavieka, jakija dziaržavy našych časaŭ u toj ci inšaj formie ŭplali ŭ svaje zakony; linii, jak heta ŭžo adciemiŭ Pius XI ŭ Encyklicy « Quadragesimo anno » (A. A. S. XXIII. 1931, p. 185) nie mała pryčynilisia da zasnavannia j raźvićcia novaje vysokavartasnaje haliny ŭ pravie, tak zv: Prava pracy.

Dalej u Encyklicy havorycca, što rabotnikam z natury naležycca prava nia tolki zakładać supałki rabotnickija, ci miašanyja, siabrami jakich źjaŭlajucca rabotniki j pracadaŭcy, ale i prava nadavać im takuju formu, jakuju uvažajuć najbolš prydatnaj da pilnavannia ichnich abhruntavanych ekanamična-prafesyjanalnych interesaŭ, dy prava, kab samyja rabotniki, zhurtavanyja ŭ vyšnazvanych supałkach, mahli ŭ heny sposab svabodna z ułasnaje voli biezpieraškodna pastupać tak, jak vymahajuć hetaha interesy.

Rabotniki j pracadaŭcy pavinnyja svaje suadnosiny rehulavać u duchu pryncypu ludzkoje salidarnaści j chryścijanskaj brackaści; bo jak i kankurencyja na dumku liberalizmu, tak i klasavaja baraćba na dumku marxizmu, stajać u supiarečnaści z ludzkoju naturaju, dyj chryścijanskamu paniaćciu žyćcia praciviacca. Dyk i niama dziva, što pabudžanyja hetymi napaminami vybitniejšyja kataliki prystupili da vykanannia rožnymi pačynami henych pryncypaŭ. U hetkim napramku rušylisia takža spanukanyja nieabchodnaściu rečaŭ taje samaje spravy ludzi dobraje voli z usich krajoŭ śvietu.

Tamu taja Encyklika pa-sianniašni dzień uvažajecca za Vialikuju Chartyju ekanamična-sacyjalnaje razbudovy sučasnaści.

Sorak hod paśla źjaŭlennia Encykliki « Rerum novarum » Naš papiarednik Pius XI apaviaściŭ ułasnuju

Encykliku, što pačynajecca słavami « Quadragesimo anno » (tamža p. 177...).

U henym apavieščanni Najvyšejšy Pastyr katalickaje Eklezii paćviardžaje prava j abaviazak taje-ž Eklezii davać svaju raźviazku najvažniejšych sacyjalnych pytanniaŭ, jakija turbujuć tak ludzkuju suspolnaść. Jon paćviardžaje pryncypovyja dumki j histaryčnyja pravodnyja vyskazy Lavonavaj Encykliki ; a nia tolki prynahodna vyjaśniaje dzie jakija časciny pavučennia, ab jakich naviet siarod katalikoŭ paŭstali rožnicy dumak, ale j dalej raźvivaje sacyjalnaje hledzišča chryścijanstva na źmienienuju sytuacyju pary. Vykazanyja dumki datyčyli asabliva pryvatnaje ŭłasnaści, płatni, dy stanovišča katalikoŭ da svajho rodu pamiarkoŭnaha sacyjalizmu.

Što da pryvatnaje ŭłasnaści, to Naš Papiarednik paćviardžaje naturalnapraŭny jejny charaktar i adnačasna adciemlivaje jejny bok sacyjalny, dy adnosnuju funkcyju.

Adnosna druhoj spravy Ajciec Sviaty adkidaje dumku tych (marxistaŭ-red.), jakija kažuć, što normy zarabotnaje płaty z natury niespraviadlivyja, dy adnačasna damahajecca, kab jany raz ustanoŭlenyja, nia byli nialudzkija i niespraviadlivyja. Jon takža pakazvaje dy dalej raźvivaje miery, jakimi jany musiać kiravacca, dy umovy, jakija musiać zadavolnić, kab nie narušać spraviadlivaści j pravasudździa.

Naš Papiarednik vyrazna kaža, što ŭ hetaj sfery pry sučasnych abstavinach mahčyma praz pierajmo dzie-jakich elementaŭ zbližyć rabotnicki dahavor da suspolnaha dahavoru ; « U hetki sposab rabotniki j słužboŭcy dojduć da supolnaj ułasnaści, da supolnaha kiraviectva, ci jakoha supolnaha ŭdziełu ŭ dachodzie ».

Važnaje tearytyčnaje j praktyčnaje značennie maje jahonaje śćvierdžannie, « što nie zvaročvannie uvahi adnačasna na sacyjalny j indyvidualny charaktar ludzkoje pracy uniemahčymiaje... jak spraviadlivuju jejnuju acenku, tak i vyznačennie jaje vartaści ». Vošža, kali hutarka ab zapłacie, dyk spraviadlivaść vymahaje, kab uziać pad uvahu samych rabotnikaŭ dy ichnich siamiej, a takža, kab zadavolnić žyćciovyja umovy na chvabrykach, dzie rabotniki pracujuć, dy vymahanni publičnaha haspadarskaha dabra.

Miž kamunizmam i chryścijanstvam, pajaśniaje Papa, jość radykalnaja rožnica. I jon vyrazna havoryć, što supraca katalikoŭ z pamiarkoŭnym sacyjalizmam jość niedapuščalnaja ni pry jakich umovach. Pryčyna heta pa-pieršaje ŭ tym, što jon maje śvietahlad na hramadzkaść vyklučna śviecki, ŭ jakim karyść (zysk) maje značennie najbolšaje vartaści ; pa-druhoje — jon zastupajecca za arhanizacyjnuju formu hramadzkaha sužyćcia, jakuju vyznačaje tolki meta pradukcyi, a jakaja prynosić z saboju surjoznyja abmiažavanni voli, i ŭreście — ŭ im niama hruntu dla sapraŭdnaha sacyjalna- hramadzkaha autarytetu.

Ale Pius XI zauvažvaje, što na praciahu saraka hod ad pajavy Lavonavaj Encykliki histaryčnaja sytuacyja hruntoŭna źmianiłasia. Bo sapraŭdy volnaja kankurencyja ŭ siłu jaje ŭsabiešniaje dyalektyki, abo zusim, abo amal zusim ŭzajemna źniščyłasia. Jana daviała da vialikaje kancentracyi bahaćcia, a z druhoha boku nahramadžannia vializarnaje haspadarčaje siły ŭ rukach adzinak, « katoryja časta nie źjaŭlajucca sobśnikami, tolki zahadčykami, ci administratarami pavieranaha im dabra, jakim jany rasparadžajucca prosta ź nieabmiežanaju suverennaściu ».

Tamu Papa ŭnikliviej moh zauvažyć : « na miesca volnaje rynkovaje haspadarki pryjšła ekanamičnaja oligarchija ; praha zysku padniałasia da nieutamavanaje žady ŭłady. Ŭ vyniku taho ŭvajšła ŭ ekanamičnaje žyćcio strachotnaja, vyklikajučaja žach, ambicyja. Z taho vyjšła, što dziaržaŭnaja ŭłada akazałasia na słužbie hrupy bahaciejeŭ i hetkim čynam nahramadžanyja bahaćci stalisia internacyjanalnaju siłaju.

Kab napravić takuju sytuacyju, Ajciec Śviaty padaje hetkija voś asnaŭnyja normy : Ekanamičny śviet musić znoŭ trymacca moralnaha ładu, a imknienni ci-to asobnych hramadzian, ci addzielnych hrupaŭ, pavinny być darychtavanyja da dabra ahułu. Što da normaŭ, padanych Našym Papiarednikam, dyk jany vymahajuć najpierš pryviarnuć ustanaŭlennie hramadzkaha ładu za pasiarednictvam sacyjalnych instytucyjaŭ u ekanamičnym i prafesyjanalnym zasiahu z ułasnymi pravami, jakich dziaržava nia maje prava sabie paduładvać ; dalej — pryviarnuć autarytet dziaržaŭnaj uładzie dla załadžvannia tych zadanniaŭ, jakija joj naležacca ŭ źviazku z dbanniem pra ahulnaje dabro ; i ŭreście vymahaje, kab dziaržavy, kali jdziecca ab usieśvietnuju suspolnaść, ŭzajemna sabie pamahali, naradžvajučysia takža i ŭ spravach ekanamičnych, što majuć na mecie dabro ŭsich narodaŭ.

Ale pryncypovyja dumki, adznačajučyja majsternuju Encykliku Piusa XI, možna źviaści da dźvioch :

Pieršaja asnaŭnaja dumka : Najhałaŭniejšaju mieraju dla pastupannia i ŭładžvannia ŭ śviecie ekanomii nie pavinien być ni asabovy, ni hrupovy interes ; ani dzikaja kankurencyja takža, ni nieŭtamavanaja ekanamičnaja siła, ni zadorysty nacyjanalny prestiž dy imperjalizm, ani inšyja taho rodu ; naadvarot — najvyšejšymi dziejnikami dla pastupannia j sacyjalnaj abłady musiać być spraviadlivaść i lubaść.

Druhaja asnaŭnaja dumka z Encykliki Piusa XI vymahaje na padstavie ustanoŭlenych publičnych i volnych ustanovaŭ stvaryć pravaparadak, nutrana-dziaržaŭny i mižnarodny, naskroź aduchoŭleny sacyjalnaj spraviadlivaściu, ŭ jaki haspadarstva ŭklučajecca tak, kab usie zatrudnienyja ŭ im lepš mahli ichnija ŭłasnyja interesy adpaviedna pahadzić z dabrom ahułu.

Ale takža i Naš Papiarednik Pius XII nie mała pryčyniŭsia da vyśviatlennia sacyjalnych abaviazkaŭ i pravoŭ. Na Sv. Siomuchu dnia 1 červienia 1941, vysłaŭ jon na chvalach eteru da ŭsiaho ludztva pramovu, « kab źviarnuć uvahu katalickaha śvietu na hodnuju spaminu padzieju, jakaja ŭ annałach Eklezii zasłuhoŭvaje być zapisanaj załatymi litarami : na pamiatny 50-ty hod ad pajavy važnaha fundamantalnaha listu « Rerum Novarum » Lavona

XIII z 15 travienia 1891 hodu » i « kab addać Usiomahutnamu najbolšuju padziaku zatoje, što tym Listom Jahonaha Zastupnika na ziamli tak abahaciŭ Ekleziju, dy kab Jaho vialikomili zatoje, što Jon henaj Encyklikaj raspaliŭ taki ahoń, jaki ŭsio mahutniej i mahutniej achoplivaje cely ludzki rod.

U toj radyjapramovie Pieršaherarch padčorkivaje : da biassprečnaj kampetencyi Eklezii naležyć... vydavać asud, ci pryncypy kažnačasnaha hramadzkaha ładu zhadžajucca z viečna žyvoju asnoŭnaju normaju, ustanoŭlenaju Boham Stvarycielem i Zbavicielem praz naturalny zakon i abjaŭlenyja praŭdy. I jon paćviardžaje, što asnovy Encykliki Lavona XIII važnyja na ŭsie časy dy majuć niavyčerpnuju pładavitaść i, vykarystoŭvajučy nahodu, padaje šyrejšyja asnovy katalickaje Eklezii u troch ansaŭnych valorach sacyjalnaha žyćcia dy ekanamičnych pytanniaŭ, pajmienna : ab vykarystoŭvanni ziamnoha dabra, ab pracy j siamji, jakija ŭzajemna siabie abumoŭlivajuć, pranikajuć i ŭspamahajuć.

Adnosna pieršaha Naš Papiarednik konstatuje, što prava kažnaha čałavieka na karystannie z mataryjalnaha dabra dla svajho pražytku i utrymannia maje piaršynstvo pierad kažnym inšym pravam haspadarskaha źmiestu, voś-ža taksama i na pryvatnuju ŭłasnaść. Prava na hetuju ŭłasnaść — navodzić na dumku Naš Papiarednik — abydna jość prytymistym naturalnamu pravu. Ale z voli Boha-Stvaryciela hetaje prava maje być tak aformlena, kab henaje mataryjalnaje dabro, Boham stvoranaje na karyść ludziam, prypłyvała i dla ŭsich u raźmiery zhodnym z pryncypami spraviadlivaści dy lubaści.

Adnosna pracy Pius XII pierajmaje dumku z Encykliki Lavona, zaznačajučy, što jana jość adnačasna abaviazkam i pravam asobnych ludziej. Im voś-ža ŭ pieršuju čarhu naležycca rehulavać rabočaju umovaju ichnija suadnosiny. Tolki ŭ takim vypadku, kali jany nia chočuć, ci nia mohuć spoŭnić svajho zadannia, abaviazanaja « dziaržava ŭmiašacca da akraślennia j raspadziełu pracy ŭ taki sposab dy ŭ takoj miery, jak taho vymahaje ŭ poŭnym razumienni słova ahulnaje dabro ».

Pierajchodziačy da pytannia siamji, Papież adciemlivaje toje, nakolki mataryjalnaja majemaść upływaje na aśćadu j raźvićcio siamji ; jana maje « zabiaśpiečyć baćku siamji nieabchodnuju svabodu j niezaležnaść, jakich jon patrabuje dla spaŭniannia nałožanych na jaho Samym Stvarycielem abaviazkaŭ adnosna fizyčnaha, duchovaha j relihijna-moralnaha dabra siamji »... U tym založanaje takža prava siamji na pierasialennie. Tamu Naš Papiarednik zaklikaje adkaznych, jakija dajuć dazvoł na toje pierasialennie dy tych, jakija pryyjmajuć novych ludziej, kab jany staralisia addalić usio toje, što stajałab na pieraškodzie davieru pamiž abieźvimi staronami, bo z taho vyjdzie karyść dla kažnaj ź ich, što najlepš vyjavicca jak supolny pryčynak da ludzkoha dabrabytu j postupu kultury.

Kali ŭže Pius XII zauvažyŭ, što čas ad ahłašennia Encykliki « Rerum Novarum » u paraŭnanni z papiarednim značna źmianiŭsia' dyk i pałažennie na praciahu henych apošnich 20-ci hod znoŭ hruntoŭna źmianiłasia ; i-to nia tolki ŭnutry asobnych dziaržavaŭ, ale takža ŭ vadnosinach dziaržavaŭ adnaje z druhoju.

Kali ŭziać pad uvahu dzialanku navuki, techniki dy ekanomii, dyk tut siannia stajać nastupnyja realnyja fakty : vynachad atamovaje siły i pieršaje spatrablannie jaje vykarystyvannie dla metaŭ pacyfistyčnych ; nieabmiažavanyja moŭ machčymaści vyrablannia syntetyčnych mataryjałaŭ chimičnym sposabam ; usio bolej uzrastajučaja aŭtamatyzacyja ŭ vyrablanni tavaraŭ dy publičnaje absłuhi ; modernizacyja sialanskaje haspadarki ; amal poŭny zanik voddali miž narodami pieradusim praz radyjo-televizyju ; nieimavierna chutki ŭzrost tempa kamunikacyi; ŭreście — tyja kasmičnyja šlachi, jakimi možam pamykacca na zory.

A jak zahlaniem u dzialanku hramadzkaści, dyk skanstatujem ciapierašniaje : pašyrennie dziejnaści sacyjalnych abiaśpiačenniaŭ dla hramadzian ; u niekatorych haspadarča bahatych krajoch uvodžannie šyrokaje systemy sacyjalnaha zabiaśpiačennia hramadzian na ŭsiaki žyćciovy vypadak ; siarod rabotnikaŭ, siabroŭ prafesyjnych chaŭrusaŭ, što-raz bolej abyznannia z hałoŭnymi sacyjalna-ekanamičnymi prablemami dy ŭzajemnaju padtrymkaju ; ahulny ŭzdym elementarnaje aśviety ŭ va mnohich krajoch ; pašyrennie dabrabytu na šyrokija słai nasielnictva ; uzrastajučuju kidkaść čałavieka pamiž rožnymi halinami pramysłovaści dy niaupynnaje źmianšannie rožnic miž rožnymi słajami ; rastučaje zacikaŭlennie prostaha čałavieka padziejami całaha śvietu. Prymież taho, chto natužyć uvahu, dyk prykmiecić nieraŭnavahu suadnosinaŭ miž ekanamičnymi j hramadz kimi ustanovami dy ŭ pary z tym lohka dabačyć napružanni, siannia isnujučyja miž sialanskaj haspadarčaściu, mašynovaj industryjaj dy promysłam publičnych sił, dalej — miž abładami rožnaha haspadarskaha stanu ŭnutry asobnych dziaržavaŭ ; urešcie — na ŭsiośvietnaj arenie napružannie miž narodami rožnych stupieniaŭ ekanamičnaha raźvićcia.

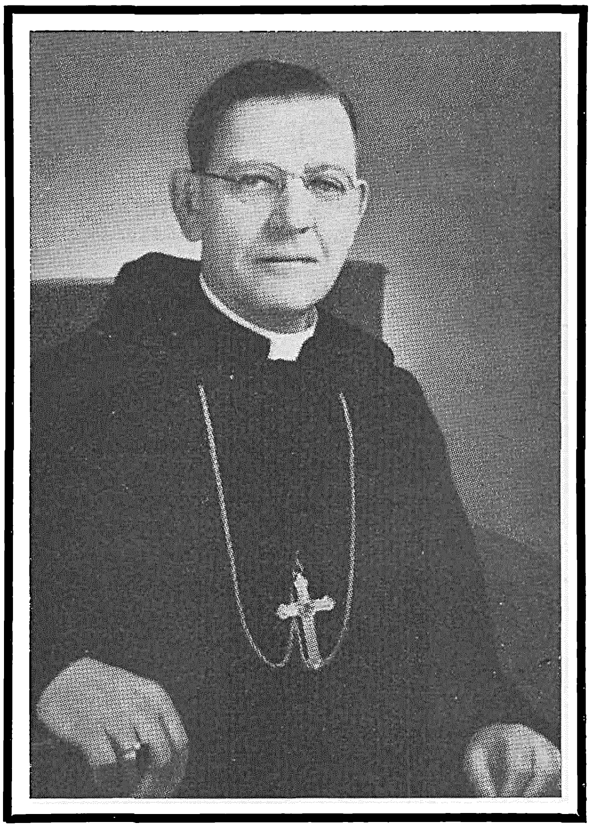
Zazirnuŭšy na arenu palityčnuju, taksama skanstatujem pieramieny : U šmat jakich krajoch praz demakratyzacyju zbolšvajecca lik hramadzian roznych słajoŭ hramadzkich, śviedamych svaje palityčnaje adkaznaści. Usio šyrej dy hłybiej urady ŭmiešvajucca ŭ ekanomiju i hramadzkaść. Paśla upadku kalanijalnaha panavannia, narody Azii j Afryki asiahnuli palityčnuju samastojnaść ; uzrastaje pieramieška narodaŭ i tym samym ichniaja ŭzajemazaležnaść ; na suśvietnaj arenie ŭsio bolej dy bolej paŭstajuć dy raźvivajucca po-nad-dziaržaŭnyja arhanizacyi j abjednanni z metaju hvarantavać dabro śvietavaj spałucy narodaŭ u halinie ekanamičnaj, sacyjalnaj, navukovalitaraturnaj, a naviet uzajemadapamahovaj.

Majučy ŭsio heta na uviecie, My ŭvažali Našym abaviazkam i dalej trymać niauhasna, zaśviečany Našymi Papiarednikami śvietač dy zaklikać, kab ź jaho brali śviatło j impuls dla spraviadlivaje raźviazki sacyjalnaha pytannia sučasnaści.

d. b.

NA MAHIŁU DASTOJNAMU A. ABATU AMBROZU L. ONDRAKU

Śviatkavalnuju radašć kaladnuju 1961 našaj bielaruskaj kalonii ŭ Čykaho j Lisle ź jejnymi aa. Benedyktyncami dy ŭsim tamašnim šyrokacenienym Abactvam, aviejvaŭ pabožny sum žałoby. Pierad samaj bo Kućcioju, 23 śniežnia ranicaj, adyjšoŭ u viečnaść ichni Pratektar ajcoŭska-dabradziejnaha serca ś.p. Vysokadastojny Ajciec Abat Ambroz Leŭ Ondrak, O.S.B. Zaviom hety smutak pabožnym, bo-ž jość jon chryścijanskim, poŭnym viery ŭ žyćcio zahrobnaje, poŭnym niebiespadstaŭnaje nadziei na ščaślivuju naharodu hetaj bahata zasłužanaj zakonnicka-pastyrskaj dušy, astaviŭšaj pa sabie za šlachotnuju dziejnaść najšyrejšyja sympatyi j malitvy. Smutak tym-bolej zrezyhnavany, što nia byŭ jon niespadzievanym, daŭhaja bo i niavylečnaja niėmač Pakojnaha (rak žałudka) apošnimi paru miesacami katastrafalna pahoršyłasia pradviaščajučy niedaloki kaniec. Jak na praciahu henaj chvaroby — bol, tak na praciahu ŭsiaho śviatarstva — natužnaja, poŭnaja samaadračennia, ale i siły asabistaści praca, dziejalnaść na poli relihijnym, patryjatyčnym, sacyjalnym, zapamožnym i kulturalnym, pierapaŭniali celaje žyćcio jahonaje. « Hetyja apošnija dni žyćcia, jakija prypaminajuć mnie Darohu Kryža našaha Zbavieciela, ŭvažaju za najbolšy kantrybut dla apastalatu, jakomu ja paśviaciŭsia. Pažadaŭby, kab supakoj ducha, jaki mnie ŭdałosia asiahnuć praz fizyčnaje ciarpiennie, byŭ takža i vašym supakojem ». Hetyja apošnija pavučenni svajho duchoŭnaha testamentu, pieradanyja potym praz radio, źviartaŭ nia tolki da svaje najbližejšaje siamji benedyktynskaje dy surodzičaŭ, apłakvajučych adychod tak turbotnaha ab ich ajca dy razumnaha kiraŭnika inicyjatara j zastupnika, ale i da ŭsich ludziej dobraje voli, čymniėbudź ź im źviazanych, a znača j da nas bielarusaŭ.

Radziŭsia Dastojny Niabožčyk 28 červienia 1892 hodu ŭ Čykaho ź niezamožnych (baćka byŭ listanosam), zàmaładu emihravaŭšych iz Čech, rodzičaŭ. Majučy 20 hod, ustupiŭ da benedyktynskaha abactva śv. Prakopa ŭ Lisle. Paśla universyteckich studyjaŭ, atrymoŭvaje ŭ 1918 śviatarskija vyśviaciny i 10 hod vykładaje ŭ miascovaj kalehii fizyku j matematyku, pakidajučy pa sabie fizyka-eksperimentalny centr, jaki siannia hanarycca ŭžo svaimi vynachodztvami. Paśla praz 22 hody addajecca dušpastyrstvu siarod emihracyi, arhanizujučy moładź, rabotnictva, dapamožnuju dabradziejnaść, vydatna adznačajučysia na šyrejšym sacyjalnym poli pry arhanizacyi Back of the Yards Council, ŭ jakoj praz dva hody staršyniavaŭ až da svajho vybaru na Abata ŭ śv. Prakopa 7 listapada 1946, jakim byŭ praz 15 hod.

Vydatnaja fihura jahonaha papiarednika Prakopa Neužila (a žyŭ 100 hod), treciaha abata ŭ Lisle, zasnavanym českimi Benedyktyncami, emihravaŭšymi ŭ Ameryku, była dla novaha Abata Ambroza spanukaj nia tolki pradaŭžać inicyjatyvu staruju, ale j abahacić jaje novymi. Tak što abactva ličyć siannia 140 manachaŭ, ź jakich kala 100 śviatary, ź dźviama Kaleg. stud. Apača taho pad jahonym pravadnictvam Archimandryckim znajchodziacca klaštar ukrainski Studytaŭ u Woodstock (Ontario) ŭ Kanadzie. Z razrostam misyjnaj akcyi stajecca staršynioj Slavianskich Misyjaŭ i pratektaram Kiryła-Metodaŭskaje Lihi j Chryścijanskaje Akademii dy šmat inšych arhanizacyjaŭ, bractvaŭ papularnaj pabožnaści. U 1958 padniaŭ inicyjatyŭny klič « Kiryła-Metodaŭskaha Hodu » 1963-ha, ŭ pamiać XI stahodździaŭ ad prybyćcia slavianskich apostałaŭ na Moravy.

U vapošnich hadoch Abat Ondrak krychu bolš praniaŭsia unijnym apastolstvam, jakoje viałosia abactvam i pierad im, adnak nie z takim nasilenniem. Zasnavanamu slaviana-abradnamu pryorstvu ŭ Pittsburhu nadana samastojnaść i heta ažyvila heny « karpata-rusinski » klaštar. A samo Lisle stajecca amerykanskim Velehradam, paśla źlikvidavanaha kamunistami taho Velehradu moraŭskaha, dzie kaliś adbyvalisia słaŭnyja internacyjanalnyja unijnyja kanhresy ; ciapier ich try ŭžo adbylosia ŭ śv. Prakopa.

Pius XII nadaje (1954) Abatu Ambrozu tytuł Archimandryta z šyrejšaj juryzdykcyjaj, a prava birytualizmu (dvuabradnaści łacinska-bizantyjskaj) — i jahonym manacham ; z metaj u hetych dvuch — proci ŭsiakaha pierasołu j ekskluzyvizmu — abradach absłužvać viernych, zžyŭšychsia niepazbaŭna kažny z svaim abradam ; i praz heta unahladnić mahčymaść taje, z adnavierčaj dy zracyjanalizavanaj rožnaabradnaściu zbaŭlennaje ŭsieadzinaści eklezijalnaje, jakoje kryčmà siannia damahajecca historyja...

Tojuž chiba metaj i zaściarohaj abumoŭlivajecca ŭłaścivaja dola dy rola i našych tam bielaruskich źbirytualizavanych ajcoŭ ź ichnim Dušpastyrskim Centram čykahskim, isnavannie jakoha zaŭdziačvajem inicyjatyŭnaj intervencyi pakojnaha Dabradzieja ŭ miascovych Uładaŭ kananičnych i cyvilnych, dy stałaj duchovaj i ma-

taryjalnaj padtrymcy. Ab tym, čym stałasia Lisle Abata Ondraka dla biełarusaŭ havorym na inšym miescy, vykazvajučy naležnuju adudziaku nia tolki za ŭdziejnictva ŭ čykahskaj fundacyi, ale i za vydatnuju pomač dla žabračaha našaha relihijnaha vydaviectva dy ahulnuju spahadnaść u našych idejna-adradženskich spravach.

« Benedyktyncy abactva śv. Prakopa dobra i mudra vybrali. Ichni abat jošč mužam šyrokaha j hłybokaha ludzkoha sentymentu. Jošč cichim i skromnym, ale i silnym dy biezahladnym u svajoj addanaści Chrystu. Jošč śviatarom vodla serca Chrystovaha. Lepšych rečaŭ nia moža być skazana ab nijakim duchoŭniku ». Chaj hetaja arcyšlachotnaja charaktarystyka z uračystaj pramovy viedamaha kaznadzieja JE. Bpa Sheila na abackaj kansekracyi ś.p. Ajca Amvroza budzie našaj ŭdziačna-pamiatnaj epitafijaj, jakuju razam ź viankom zadušnych malitvaŭ składaje ad siabie j svaich surodzičaŭ na Jahonu damavinu

— P. Tatarynovič
Redaktar « Zniču ».

Rekamandujem novyja knizki :
BIELARUSKI PRAVAPIS — A. Losik i
KAROTKI KATECHIZM — a. J. Rasec
pieravydanyja a.Fr. Carniaŭshim

U NAŠYCH ZA MORAM

(Praciah z N. 62-3)

Pramova Sp. Dr. Gajdziela

Ab ideałach našaj nacyjanalnaj i relihijnaj salidarnaści vyčerpna j tałkova havaryŭ Sp. Dr. Piotra Gajdziel u svajoj pramovie padčas vizyty udziejnikaŭ « Tydnia St. » (4.VII) u Lisle (Lajl) słaŭnym Abactvie Śv. Prakopa česk-ameryk. Benedyktyncaŭ — 40 klm. ad Čykaho — dzie znajšli sabie prystaniščа i ajcy biełarusy. Pavažany pramoŭca zaakcentavaŭ asablivuju vahu dla ździejśniennia tych ideałaŭ najaŭnaści svaje herarchii, (jakaja u nas užo zapačatkavana ŭ 1926 h. Apostalskaj Administraturaj Mienska-Mahiloŭskaj łacinskaha abradu na baćkaŭščynie i śviežastvoranaj Apostalskaj Vizytaturaj uschodniaha abradu na emihracyi. Red.) dy poŭnaraźvićcia jejnaj dziejnaści, ščyra padtrymoŭvanaj narodam, častkovym prykładam čaho j była voś taja pravodžanaja impreza « Tydnia » z nahody vyśviacin novaje sviatyni, novaha Centru relihijna-nacyjanalnaha. Jak prykład zadzinienniа, pa-nad usiakimi rožnicami j ekskluzyvizmami, pramouca staviŭ, śviatkujučyja akurat u hetym-ža dni svoj *Thanks Giving*, ZDA, jakija patrapili najbolšy mo na śviecie konglomerat rasaŭ, kulturaŭ dy relihijaŭ ź ichniaj rožnaabradnaściu ssalidaryzavać u mahutnuju dziaržavu.

Pramova Sp. Carneckaha

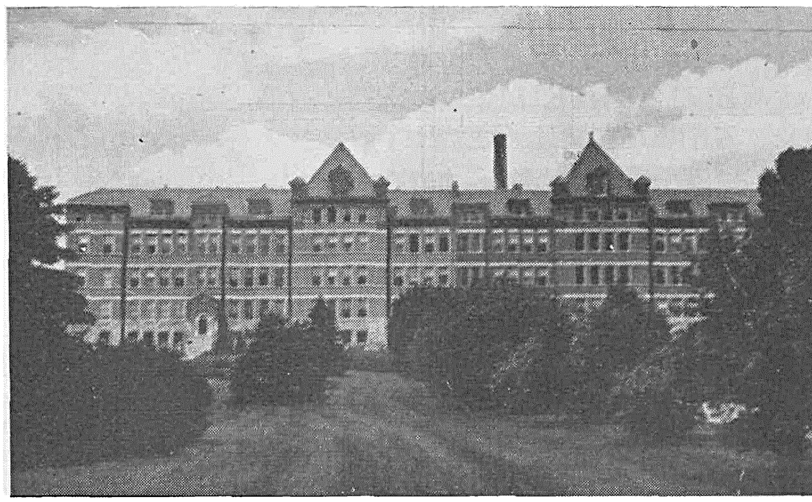

Pramova Mons. Tatarynorića

Vidny tut na zdymkach i inšyja pramoŭcy. Sp. Jan Čarnecki — adzin z vydatnych senjoraŭ našaha ruchu nacyjanalnaha j relihijnaha na baćkaŭščynie dy tut na emihracyi — u karotkaj, ale badzioraj pramovie, pašla nièkalkich zauvahaŭ nutrana-arhanizacyjnaha charaktaru, pryjmaje pieravybary jaho na pačesnaha Staršyniu Parachvijalnaha Kamitetu. Dalej — autar hetych słoŭ Redaktar Zniču — dziakuje za toastavy pryviet i vykarystyvaje jaho jak dobruju nahodu dla publičnaha vykazannia ščyraj adu dziaki Abactvu na čale ź jahonym, tady jašče žyvym, Abatam vialikim dziejačam i dabradziejam a.Ambrožym L. Ondrakam jaki achviaravaŭ zapamohu na katalickaje vydaviectva Zniču ź jahonymi dadatkami. Pry pieršaj majej padziacy na adumysłovym pryniaćci jaho ŭ Rymie — nakolki pomniu — jon u vadkazie adciemiŭ, što vašy ajcy biełarusy vysłužylisia za hetulki času ŭ Lisle dobraj ad nas pomačy vašamu biednamu, a tak šlachotnamu narodu.

Lisle! Darahoje, üdziačnaspaminnaje, Lisle! Kolki üzvyšnych dumak našych i latunkaü dakananych i niedakananych, kolki idejnabratnich, hojačych roźni, sentymentaü z Taboju dabradziejna-žyvym dy z tvaimi mahiłami źviazana!... Heta «Nazaret» našych Benedyktyncaü, patronujučych biełaruskamu ruchu ü Amerycy üžo blizu ad 40-ka hod. Protagonistami jaho źjaülajucca a. prf. Chryzostom (Janka Tarasevič) i a. prf. Athanaz (Jazep Rešeć), jakija ü pahoni za praüdaj, spraviadlivaściu, dy vyšejšymi ideałami duchoünymi łučyli siudy z akupavanaj palityčna i duchova baćkaüščyny Historyja pryčyn ichniaha egzylu dy idejna-dziejnaści była svaječasna apisvanaja ü biełaruskaj presie cyvilnaj; «Biełaruskja Krynica», i relihijnaj: «Chryść. Dumka», «Źnič», jaki ü N. 44/1958 źmiaściü na b. 3 nadta pryhožy, sapraüdy varty zainteresavannia, panehiryk z fotozdymkaj ś.p. a. Rešecia, katory paśla dvaccacihodniaj naüzornaj prafesury złažyü tamža, ü Lisle, užo kości svaje na viečny spačyn, astaviüšy pa sabie nia tolki Abactvu, ale i nam testamantovuju pamiać najpavažniejšaha našaha duchova-adradženskaha ideoloha. U raźvitalnym słovie da masy prysutnych nad damavinaj adzin iz zakonnikaü nazvaü ś.p. Niaboščyka «najzdalniejšym, najbolš lubiačym usich i lublenym dy najbolš duchova vyrablenym prafesaram i rektaram; čałaviekam nia tolki vialikaje navuki, ale j niespatykanaje ü našych časach kryštalnaje dušy i śviataści. Jahony adychod u viečnaść — heta najbolšaja strata našaha Zakonu». Kali dla mahutnaha Benedyktynskaha Zakonu heta była vialikaja strata, dyk jakajaž strata dla biełaruskaha narodu, navukova-pedahohična dy herarchična tak ubohaha! Zavočna złožanyja tady Źničam na tujuž damavinu — pospal z haračymi zadušnymi malitvami — vyskazy najščyrejšaj udziačnaj pašany, jak svajmu najspahadniejšamu idejna-chryščonamu Ajcu dy ščodramu finansavamu Vybaücu, skłaü ciapier na jahonu mahiłu redaktar — asabista (hl. Znič N. 62, b. 6).

Dla z'ilustravannia taje zaachvočvajučaje da pracy spahadnaści dla našaj časopisi, pazvolu sabie zacytavać tut paru skazaü z prachoüvanaj u našaj redakcyi karespandencyi šanoünaj pamiaci Niaboščyka. Pa atrymanni z Redakcyi pieršych paasobnikaü vydanaj Evanelii adkazvaje (29.VI.1955): «*Apat uručyü nam Opus. Časta biaru jaho ü ruki. kab hlanuüšy üzdychnuć poünym moralnym zdavalenniem. Reč monumentalnaja. Usiožtaki škoda, kab na hetym praca i spynilasia. Treba kaniečnie vydać uvieś Novy Testament*». A pa atrymanni vydanaha «Qvo Vadis» piša (26.V.1956): «*Źnič, jakajab dola jaho ciapier ni była, üsiož svajo zrabiü i heta biazumoüna zhodna z praüdaj. «Qvo Vadis»: za ım usie maje sympatyi! Vyhladała, što dumka ab vydanni hetkaj knihi ü sučasnych emihranckich umovach reč prosta fantastyčnaja, a üsiož... Brava!*» A na maju nieadčepnuju molestacyju, jašče z pieršych pavajennych hadoü, kab skarej arhanizavali ü Čykaho, dy naahuł u Amerycy biełaruskija dušpastyrstvy, ito ü pieršuju čarhu łacinskija, naviazaüšy aktyünyja znosiny z našaj novaj, idejna śviedamaj emihracyjaj, jakaja pamahacimie pavoli revindykavać ačužanuju staruju — vykazvaje racyju: «... *pryznać mušu praüdu ü Vašych dumkach adnosna łacinskaha abradu*», j paciašaje nadziejaj na ździejśniennie jaje, kali ümiarkujucca pachapy ü inšych napramkach, zabirajučyja tam gros uvahi, enerhii dy koštaü.

Abactva Sv. Prakopa ü Lisle

A jak słušnaj hetaja sprava nie abniachajvannia łacinskaha abrudu pradstaülajecca ü śviatle najnaviejšaj Encykliki Papieskaj (z 22. II. 1962) ab značenni j kultyvavanni movy łacinskaj ü daktrynie j abradach katalickich.

Ale chaj nam čytačy vybačać hetak dalokuju dygresyju. Vierniemsia da hamankoha abiedajučaha «Tydnia». Paśla maje pramovy dy ščе niekalkich padymaüšychsia hałasoü — kaniec henamu, adryvajučamu ad talerak, retaryčnamu patoku pałažyü sam haścinny haspadar stała pav. a. Ül. Tarasevič, jaki vyčerpyvajučaj litanijaj imionaü vykazaü pryznannie i padziaku za supracoünaje udziejnictva ü padrychtovie i ü samych studyjach «Tydnia» dy naahuł usiaje śviatkavalnaje imprezy.

Prahrama hetaha apošniaha dnia była raspačata vizytacyjaj N.S. ü kaplicy Abactva j śv. Liturhijaj dy natchnionaj egzortaj J.E. Bpa Česłava. A zakončyłasia jana supolnymi adviedzinami mahiły ś.p. a. Jazepa Rešecia dy naahuł mahilnika Lisle. Mahilnik hety — jak i naahuł usie badaj jany ü ZDA — robiać (nie ü dakor kamu kažučy) niesamavitaje üražannie, biaź nijakich bo nadhrobnych nasypaü ci aharodžy: adny hołyja kryžyki dyj tyja tak nizkija, što ledź ilho z voddali złavić ich vokam i adroźnić mahilnik ad vakoličnaha terenu; kali j siracieje dzie nad jakoju mahiłaju niešta zialonaje, ci kraskavaje, dyk i toje bolš u prastor pahladaje, a nie mahiłu tuju atulaje... (d.b.)

SAKAVIKOVY I VIALIKODNY PRYVIET I PAŽADANNI USIM NAŠYM SURODZIČAM ČYTAČAM I SPAHADNIKAM!

MIKITA I VALY

Ci letaś, ci zaletaś, tut ci tam —
Štoś mnie nia ŭciam —
Lašyŭ Mikita
Žyta,
I, jak na złość, jamu adnu
Valy skryvili baraznu.
Voś jon i staŭ (choć dobra jšli ŭsio leta)
Im vyhavarvać heta :
« Ja vas — tak kaža — jak mahu
I ścierahu,
Sam niedasplu,
A vas karmlu :
Trasianačkaj zimoju,
Uletku traŭkaj łuhavoju,
Što-dnia vadzicy
Daju z krynicy,
A vy što mnie? — Biazbožna
Kryŭlajecie barozny
Choć i niamožna
Ŭsio takoje »...
Valy na toje :
— « My-b mo' i nia kryŭlali,
Kab pavadyroŭ, jarma i put nia znali ».

Janka Kupała

KAMUNISTYČNAJA MORAL PAD SAMASUDAM

Dvaccać druhi Kanhres kamunistyčnaje partyi Savieckaha Sajuzu, dziejnaść i pastanovy jakoha viedamyja ŭžo nia tolki hramadzianam savieckim, ale j całamu śvietu, pieratvaryŭsia ŭ trybunał, asudžvajučy niedaŭnaje minułaje pieradavoha, h.zn : rasiejskaha kamunizmu. Iz 43-letniaha histaryčnaha peryjadu uratavałasia idejna-vyznanniava jakich 14 hod, heta byccam parà leninskaja dy chruščoŭskaja ; usiož inšaje było asudžanaje jak adchił ad ortodoxyi kamunizmu dy aklajmiłasia jak złačyn « kultu asabistaści ». Heny ŭradavy šyld ab « kulcie asabistaści » heta tolki prykryŭka, i to davoli ažurovaja, zusim inšaje, hłybiejšaje, rečainsnaści : pravału hetak zvanaje kamunistyčnaje morali. Dvaccać druhi Kanhres partyi, heta sud, z bojazi strašniejšaha sudu i zasudu, kamunistyčnaje morali marxistoŭska-leninskaha pachodžan nia, jakuju pravioŭ u žyćcio, ždziejśniŭ, zusim lohična, adpaviedna da asnovaŭ dyjalektyčnaha mataryjalizmu, tavaryš Stalin.

Baćki kamunizmu navučali : Boha niama, čałaviek heta tolki zhustak molekalaŭ materyi, bolš ci mienš udatny ; ludzkaja-ž svaboda pavodle Marxa heta tolki « aśviedamlenaja patreba », a dla Lenina — heta prosta « naiŭnaja kazka ». Tamu i ŭsia chryrścijanskaja moral, navuka pra dabro i zło — heta ehaistyčnaja buržuaznaja, klasovaja moral, nadbudoŭka panščynnaje (feudalnaje), ci kapitalistyčnaje systemy, što zanikaje z nastanniem kamunistyčnaha hramadztva. I voś z 1917 hodam toje kamunistyčnaje hramadztva nastała : vierchavody kamunizmu zachapili ŭładu dy siły dziaržaŭnaha prymusu : palicyjny j militarny aparat, dy ahłasili dziejučaju na tym abšary kamunistyčnuju moralnaść, ź jakoju pryjšli i Dzieržynskija, i Kirovy, j Jožovy, j Jagody, Beryi j sam Stalin, dy inšyja realizatary kamunistyčnaj hramadzkaści. I ciž nie lohična? Bo i štož ćvierdzić marxa-leninskaja kamunistyčnaja moralnaść?

Dla Marxa-Engelsa moralnaść — heta tolki nadbudoŭka ekanamičnaje bazy danaha suspolstva ; tamu jana źmiennaja : na źmienu buržuaznaj pavinna pryjści kamunistyčnaja, praletarskaja moralnaść. A što takoje hena praletarskaja, ci kamunistyčnaja moralnaść pajaśniaje Lenin : « My ŭ viečnuju moralnaść nia vierym i ŭsiakuju kazačnuju manù raskry-

vajem; my kažam: moralnaść — heta toje što służyć razburenniu staroha exploatatarskaha hramadzkaha ładu j abjednanniu ŭsich pracoŭnych vakoł praletaryjatu, jaki stvaryŭ novuju kamunistyčnuju hramadzkaść». Dabitniej: mo ralnym jość toje, što służyć pieramozie kamunizmu, a niemoralnym — što staić jamu na pieraškodzie. Heta — asnova kamunistyčnaj morali. Alež kažnaj adzincy nieabchodna viedać što ŭ kažnym asobnym vypadku jość dobraje, a što złoje. U chryścijanskaj moralnaści, dyk akreślivajuć heta Božyja Prykazanni, a indyvidualna dyktuje ŭ ludzkim sumlenni vypisany Božy zakon. A tamu, što kamunizm hetkich dyktackich pòkazak nia pryznaje, bo-ž kali Boha «niama», to niama j zakanadaŭcy, suddzi, dyk u va ŭstanaulanaj bližejšaj kankretnaj štodziennaj moralnaj normie jamu ničoha nie astavałasia, jak pazbavić adzinku inicyjatyvy, jakuju kamunistyčnyja tuzy abydna klajmiać, jak adžytki staroha ładu, abo jak uchił ad partyjnaje linii. I na miesca Boha j sumlennia ludzkoha, kamunizm vysunuŭ partyju i jejnaje vierchavodztva. Partyja zvyčajna ustanaŭlaje na svaich kanhresach moralny kodeks dabra i zła, jaki zabaviazvaje absalutna. Takich kanhresaŭ naličajecca pasiannia 22. Zdziejśniannia normaŭ taho kodeksu partyi moralna-tvorčaj dapilnoŭvaje jejnaje kiraviectva na čale iz sakratarom, jaki abydna suverenna vyrašaje ci dany vypadak adkazvaje partyjna-moralnaj normie. Tamu niama dziva, što kažnuju štodziennuju drobiaź žyćcia kamunisty, jon pavinien danaraŭlać da taje dyktatarskaje normy. Hetak vierchavodztva partyi, jejny sakratar, źjaŭlajecca ŭsiudyprysutnym u žyćci kamunisty dyj naahuł paduładnaha dziaržavy kamunistyčnaj; heta sonca, majučaje ŭsich aśviačać i sahravać, heta baćka viadučy za ruku dzicia, heta vučyciel navučajučy hramaty, heta pravadnik vyznačajučy j pakazvajučy nieabmylna pravilnyja šlachi, zastupnik što baronić, heta j suddzia toj, što karaje. Usie voś tyja atrybuty zusim lohična byli prypisvanyja ŭ svaju poru Stalinu. Heta prajava taho, što siahonnia nazvana «kultam asabistaści», za jaki *vinujecca siannia Stalina*, dy za jaki nie karajecca adnak usich tych, što jaho prachtykavali i to pad pravadnictvam naviet samoha Mikity Siarhejeviča. Vinavaty tolki toj, chto dapuściŭ hetki kult; a niavinnyja ŭsie tyja, što jaho vykonvali, bo musieli vykonvać adpaviedna da normaŭ kamunistyčnaje morali, vodla jakoje kažnačasna partyjnaje vierchavodztva decyduje ab tym, što siahonnia dobraje i złoje, što służa pieramozie kamunizmu. Pavodla kamunistyčnaj morali tyja ŭsie kultyvatary asabistaści — pastupali moralna dapuščajučysia złačynaŭ, naviet kryvavych złačynaŭ, Tyja bo złačynstvy byli nadobnyja dla pieramohi kamunizmu i jak takija ukazvanyja nikim inšym, jak vierchavodami partyi, Leninam, Stalinam, Malenkovym, Chruščovym i.h.d.

Voś tamu ŭsie čystki dy likvidacyi partyjcaŭ i niepartyjcaŭ za apošnija 30 hod, dyj pierad tym, jak likvidacyja np. biełaruskaj Nacdemaŭščyny, byli zusim «moralnyja» akcyi, dzieła «dobraje», bo adkazvajučaje ŭsim normam i nakazam kamunistyčnaje morali: służyli pieramozie kamunizmu pavodle pryniataj kaminustyčnaj partyjaj taktyki j kankretnych zahadaŭ partyjnaha pravadnictva. Tamu jak dobryja čyny nie pavinnyb padlahać asudu partyi. I faktyčna, nichto nia sudziŭ ni Stalina, ni takzvanych antypartyjcaŭ, jakich aklajmili nie za heta, a za što inšaje, za sianniašni adchił ad dyrektyvaŭ novaha vierchavodztva. Bolš taho — z tych vinavajcaŭ stalinskich złačynaŭ šmat chto staić na viarchoch dziaržaŭnaha j partyjnaha kiraviectva i jość abjektam ŭsienarodnaj dy ŭradavaj pašany. Praŭda, adbyvajucca tak zvanyja rehabilitacyi, ale adkaznaści za złačyny až da fizyčnaha źniščennia nichto proci ich nie padnosić. Nichto hetkaj spraviadlivaści nat i nia vymahaje, a tolki rehabilitacyi. Usio heta byccam lohična, bo pa-kamunistyčnamu moralnaje. Siahonnia bo partyjnaje kiraviectva vydała prysud: służyć pieramozie kaminuzmu ŭ śviecie, kab pakazać demakratyčnaść dy spraviadlivaść kamunistyčnaje systemy, a da taho nadajecca jakraz rehabilitacyja byŭšych kamunistaŭ, jasna pieradusim tych, što ŭžo ŭ mahiłach. Tamu dla partyi j kamunizmu siannia jość dabrom toje, kab asudzić platanična kult asavovaści, na jaki dazvoliŭ Stalin (jakoha ŭžo niama) dy rehabilitavać (pryviarnuć pravy) pamiać tych, jakich za jahonaj ułady dla pieramohi kamunizmu tre było źniščyć fizyčna i moralna. Takaja ŭžo jość siahonnia moralnaja norma partyi, taki zahad partyjnaha pravadnictva. Tamu rehabilitacyja achviar Stalina j zasud jaho samoha jość siahonnia dabrom, jość siannia moralnym dla kažnaha kamunista. Tamu ŭsiaki, chto nia pryjmie taje normy j nia pojdzie za joju, pavodzicca niemoralna, robić błahoje, j dzieła taho pavinien być karany. Voś čamu siannia z takoju raptoŭnaściu valacca ŭ hruzy stalinavy statui, zamazvajucca nazovy haradoŭ, vulic, placoŭ, fabrykaŭ, kałhasaŭ Dobry kamunisty inakš rabić nia moža, kali choča pavodzicca pa-kamunistyčnamu moralna, nia žuracysia ab tym, što budzie ŭzaŭtra, kaho ŭzaŭtra *asudžvacimie*, čyje *statui valicimie* ŭ hraź dy čyje imiony vymazvacimie z pamiaci ludziej, čyjho trupa kłaścimuć z żałobaju ŭsienarodnaju ŭ maŭzoleum pobač Lenina, a čyje kości vykinuć za kramloŭski mur, dzieła lepšaha raźmiarkavannia zmaharskich zasłuhaŭ za pieramoku kamunizmu. Zusim moralna ŭčora narodny hnieŭ dušyŭ takich «hadaŭ», jak Tuhačeŭski, Jakar dy supałka, a siahonnia toj-ža narodny hnieŭ uzburany proci ŭčarašniaha «jasnaha soniejka-Stalina»; ŭčora pili sławu Osipu Vissaryjonaviču — siahonnia narodnyja sympatyi razburchanyja dla Tahačeŭskaha dy inšych učarašnich «hadaŭ»; učora symbali sumlennia partyi — siahonnia antypartyjniki; učora ŭ maŭzoleum, a siahonnia pad płotam. I hałoŭna toje, što ŭsio heta adzinakava moralna dobraje, bo zhodnaje z pahladam aktualnaha pravadnictva partyjnaha: viadzie da pieramohi kamunizmu.

Sorak čatyry hody voś hetak žyvie saviecki sajuz: u poŭnym moralnym apartunizmie

Vysokapavažanaj
Spadaryni Natalli Arsiennievaj
Bielaruskaj Narodnaj Paetcy j Zasłužanaj Dziejačcy — z nahody sviatkaanych dn. 17.XII.1961 jejnych sarakavin paetyckaj i pismienskahramadzkaj patryjatyčnaj dziejnaści — najščyrejšyja pažadanni j vyskazy pryznannia dy udziačnaści!

Redakcyja

---

najhoršaha gatunku. Što-raz novyja napramki, kursy partyi, što-raz novaja prynaroŭka; i nahła — voś dvaccać druhi Kanhres partyi j novaja prahrama, druhaja ad časaŭ Lenina, a ŭ joj na pieradavym miescy — novy moranly kodeks kamunizmu, niešta ŭ dvanaccaci punktach. Navinà ŭ tym, što jaho majecca pryščapić nia tolki partyjcam, ale i ŭsim hramadzianam savieckaha sajuzu, toj ahramadnaj bolšaści mo 90%. Źmiest taho novaha kodeksu siahonnia ŭžo viedamy j pieradyskutavany ŭ cełym savieckim sajuzie, i my ab im jašče krychu pahutarym nižej. A ciapier tolki adno pytannie: Jak pahadzić marxa-leninskuju daktrynu ab moralnaści z hetkimi np. słavami maskoŭskich « Izvestij », napisanych na temu novaha chruščoŭskaha moralnaha kodeksu: « Kamunistyčnaja moralnaść abyjmaje asnaŭnyja ahulnaludzkija j moralnyja normy, jakija vypracavali narodnyja masy na praciahu tysiačalećciaŭ »? Jak tam majecca sprava z tymi *tysiačaletnimi* normami *staletniaha* marxizmu, *piaćdziesiacіletniaha* leninizmu dy *piaciletniaha* chruščavizmu, dyk zaraz raźbiaromsia dakładniej, unahladnivajučy heta sabie tymčasam jak taki voś charaktaryzujučy evalycyjny šlach: ad kudłataha baradzišča Marxa, praz prystryžanuju barodku Lenina dy vusiščy Stalina — da hładkavybrytaha Mikity Siarhiejeviča. Voś takoje pryblizna jošć razvićcio kamunistyčnaje moralnaści — adna j tajaž fizijanomija z prahresyŭnym abchajvanniem kunskaha prymityvizmu...

XXII Kanhres partyi ahłasiŭ svajho rodu novy « NEP », tym-razam moralizatarski, staryja bo marxistoŭskija teoryi ab morali na prachtycy nie apraŭdalisia. Biez tysiačaletnich nadbanniaŭ ludztva, novaja praletarskaja moral skončyłasia pravałam, jak pakazaŭ nahladny prykład stalinskaje pary dy jejnych trahihorkich pładoŭ. Kab paŭstrymacca ad poŭnaha aźviarennia, tre' było siahnuć u minuŭŝčynu, da taje vyklataje buržuaznaje, ci relihijnaje moralnaści. Jak maskoŭsk. « Izvestija » akreślili tuju « novaadkrytuju » kamunistyčnuju moralnaść my ŭžo cytavali vyšej. Sorak troch hadoŭ, znača, nie chapiła na toje, kab stvaryć novuju moralnaść dy pałažyć jaje ŭ asnovu budavanaha kamunizmu, jak abiecyvali klasyki marxizmu. Nieabchodna było siahnuć da « praciahu tysiačalećciaŭ », i to da normaŭ, vypracavanych « narodnymi masami », jakija štonaj mienš za apošniaje tysiačalećcie byli hłyboka chryścijanskimi, abo naahuł vieručymi j jak takija tyja normy vypracoŭvali. Ciapier-ža savieckaja prapahanda piša, jak saviecki narod vyvučaje hrandyjoznuju prahramu kamunistyčnaha budaviectva, jak u pracu, žyćcio j abyčaj narodny, ŭładna ŭchodziać šlachotnyja pryncypy, ahłošanyja moralnym kodeksam budovy kamunizmu, vykaraniajučy staroje, « niahodnaje ». I bombastyčna piša maskoŭskaja « Pravda »: « Pieršy raz u historyi hramdzkich suadnosin na stroha-navukovaj asnovie sfarmułovany moralny kodeks budaŭničaha kamunizmu ». Kali čytaješ hetyja radki autarytetnaha niby-to orhanu, dyk naviazvajecca nieadčepanje pytannie: ci nia kpiny heta z lohiki, ci nia krucielskaja hra słoŭ, kab niejk vyleźci z ślapoha kuta, ŭ jaki zahnaŭsia kamunizm, ci, prosta kažučy, zahnali jaho tudy klasyki jahonyja, adbiŭšyjasia całkom ad rečaisnaści, a zabłytaŭšyjasia ŭ razbujanaj fantazyi?

« My ŭzdymajem svaju prahramu vysoka nad śvietam, jak bajovy ściah, jak pałymiany śvietač!... Što moža stary śviet procistavić Prahramie KPRS, jejnym najzhodalubnjeišym dy najhumanniejšym ideałam »? Tak inšarespublikanskaja sajuznaja presa peroruje nasupierak vyšejskazanamu (chaj sabie j navotleŭ) ŭ maskoŭskaj « Pravde » dy ŭradavych « Izvesiach », što jakhà śviet, h. zn: tyja « narodnyja masy na praciahu tysiačaleć » (jakija, darečy kažučy, byli jšče j chryścijanami) imienna vypracavali moralnyja normy, katorymi siannia jak niečym novym čvanicca taja presa, j katoryja ciapier narodnyja masy mielib paznavać dy ździejśnivać. U va ŭsim tym vidno hruboje niedarazumiennie dy pabłytannie słoŭ, paniaćciaŭ i dat. Narodnyja masy, što na praciahu tysiahodździaŭ vypracoŭvali ahulna-ludzkija dy moralnyja normy, siahonnia, pad dyktat roznych kazionnych dy naniatych ahitataraŭ, što ŭ paraŭnanni z « masami tysiačaleć » źjaŭlajucca najabydniejšymi małakasosami, viek jakich ledź pierajchodzić po-za « vialiki kastryčnik » z-pierad 43 hod — majuć vučycca tych normaŭ jak niečaha novaha, niabyvałaha? Dzież tut lohika, tołk, pytajemsia? I chto kaho vučyć? Ci tysiačalećci vučać sarakaletniuju revalucyju, ci taja małakasosnaja revalucyja navučaje tysiačaletnija masy, narod? Chto ŭtyrkajecca tut u vadčynienyja dźviery? Chto adkryvaje siannia daŭno adkrytuju Ameryku?

I štož takoje toj novy moralny kodeks? Kali adsunuć na bok tuju da nudaści abudnienuju frazeolohiju demahohičnuju takich vymahan-

niaŭ jak : « addanaść spravie kamunizmu, lubaść da sycyjalistyčnaje ajčymy, da krain sacyjalizmu », jak « družba i brackaść usich narodaŭ SSSR, niasucierpnaść da nacyjanalnaje j rasavaje niapryjaźni », jak « niaprymirymaść da vorahaŭ kamunizmu, vorahaŭ supakoju j svabody narodaŭ », jak « brackaja salidarnaść da pracoŭnych usich krain, z usimi narodami » ; heta znača, kali pakinuć na baku, sumniŭnaj vartaści j nikoha nia cikaviačuju ščyra, palityku — dyk u va ŭsim tym « nova-abjaŭlenym » moralnym kodeksie znojdziem tolki mo paru prostych i samazrazumiełych dumak, jakija nikomu na śviecie nia byli čužnymi. Heta naprykł. — « česnaść, praŭdzivaść, moralnaja čystaść, prastatà j skromnaść u hramadzkim i asabistym žyćci, ŭzajemapašana ŭ siamji, turbota ab uzhadavanni dziaciej, niaprymirymaść z niespraviadlivaściu, karjeryzmam, humannyja suadnosiny i ŭzajemapašana miž ludźmi ». Voś i ŭsio. Kali heta kamunistyčny moralny novaźjaŭleny kodeks, dyk ni što inšaje, jak viartannie da asudžvanaje klasykami buržuaznaje, klasavaje, ci relihijnaje moralnaści, tojesamaje, jakoju žyli narodnyja masy tysiačahodździami, a jakuju vykareňvali savieckija vaładary praz 43 hody ahniom i miačom, kroŭju j katarhaju. Peŭnaž, kažny zdarovadumajučy čałaviek ciešycca z hetkaha viartannia da rozumu dy ludzkaści, bo i sapraŭdy taki ŭžo taho była krajniaja patreba, jak pakazvaje sumnaja prachtyka Savieckaha Sajuzu, z'ilustravanaja choćby apošnim XXII-him kanhresam partyi.

Maładyja achviary staroje kamunistyčnaje moralnaści z entuzyjazmam padnosiać hetyja prostyja praŭdy dy z zapałam neofitaŭ usklikajuć : « My uzdymiem svaju prahramu vysoka nad śvietam, jak ściah bajovy, jak pałymiany śvietač ! » Cieściesia j radujciesia junaki, što ŭreščie znajšli vy sens žyćcia dy jahonu sutnaść, što ŭreščie majecie pierad saboju niėsta vyšejšaje za što zmahacca, a nia tolki za toje ŭže stereotypovaje : « pa adnoj śvini na hektar vornaje ziamli », jak pisała tajaž presa i to na tym-ža samym miescy, dzie staić z 14 studzienia zàklik śviėtavy. Ščaślivaj darohi ! Dy vy pastavili, spadziajomsia, jašče adzin nieretaryčny zapyt : « što moža procistavić stary śviet KPRS? ». Adkazvajučy na heny zàpyt — bo vašy ahitatary vam na joha adkazać nia mohuć, ci nia śmiejuć — my možam procistavić imienna voś toj tysiačaletni dośled narodnych masaŭ, jakoha niedachop kamunizmu, što vychvalajecca až soraktrochhadovaj revalucyjaj. Kali ŭžo tuzy revalucyi siahonnia chapajucca za henaje voś tysiačahodździe, dyk vyhladaje, što im užo nie abyjak patreba novaje kamunistyčnaje morali. Jakraz toj tysiačahodni dośled, jaki ciešycca epitetam : *chryścijanski*, nadaje sens tamu voś zierniaci praŭdy, jakoje ŭ kancykancoŭ musieli dać baćki kamunizmu savieckamu čałavieku siahonnia, bo ŭžo hodzi było dalej čakać.

I voś : toj « česnaści » henyja tysiačahodździ dajuć svoj dośled ab dastojnaści j hodnaści ludzkoje cnoty, jakuju ludzi ceniać dy ŭznaharodžvaje Boh-Stvaryciel. Unikaj zła, a rabi dabro — hetaž asnova celaje chryścijanskaje moralnaści ad dvuch tysiač hod, jakoje prytrymoŭvalisia j słavianskija narody SSSR blizu tysiača hod. « Praŭdzivaść » (praŭdnść)-ža kamunistyčnaha kodeksu maje svaju vartaść tolki tady, kali pastavić jaje pierad usiovidziačaj Božaj praŭdaj, spaŭniajučy i voś heta Božaje prykazannie : « nia śvietč chvalšyva na bližniaha tvajho », šanavanaje ŭ narodzie ŭžo praz tysiaču hod. « Moralnaja čystaść » biaz Božaha ideału moralnaje častaty stajecca niezrazumiełaj, kali čałaviek źjaŭlajecca tolki zhustakam atomaŭ materyi. Tolki viera ŭ nieśmiarotnuju ludzkuju dušu moža pajaśnić, bo jaje niėlha vymusić zahadam partyi ci palicyjnym terroram. « Prastatà i skromnaść u hramadzkim i asabistym žyćci » mahčyma tolki tady, kali čałaviek znaje sabie mieży, kali viertyć, što ŭsio patrebnaje atrymaŭ ad Božaj tvorčaj usiomahutnaści, kali viedaje, što na hetym śviecie ŭsio źnikomaje, kali nie zabyvaje ab evaneličnym napaminie : « što pamoža čałavieku, choćby i ŭvieś śviet zdabyŭ, a na dušy sbajoj paciarpieŭ utratu ». « Ŭzajemapašana ŭ radni » — mahčymaja pieradusim tady, kali jość viedamym, što mužčynu j žančynu stvaryŭ Boh dy złučyŭ ich u vadno, i što niamožna ludziam razłučać Boham złučanych, naahuł kali pamiatajecca čhryścijanskuju navuku ab žanimstvie dy chryścijanskuju lubaść i vybačalnaść adnosna bližniaha. « Turbota ab uzhadavanni dziaciej » — tolki tady nahčymaja, kali u dziciaci bačycca tvor Božy, a nia vybryk materyi niejki. Imienna voś hetaja moralnaść tysiačalećciaŭ zaŭsiody ćviardziła j ćvierdzić, što pieršaje prava i abaviazak uzhadavannia dziciaci naležyć da baćkoŭ, jaho nia mohuć zastupić nijakija dziaržaŭna-ludzkija inkubatary, ab jakich fantaźjavali klasyki marxizmu, što nazyvali matčynuju j baćkaŭskuju lubaść « vitaminam », jaki treba roŭnamierna raźmiarkoŭvać u kamunistyčnych sadkoch, ci jaślach na heta pastaŭlenymi zarpłatnymi słužboŭcami. A ŭ kancy — tyja « humannyja adnosiny dy ŭzajemapašana miž ludźmi » nia majuć nijakaha značennia, kali ŭ ich asnovie nie lažyć prykazannie lubaści bližniaha : « lubi svajho bližniaha, jak siabie samoha », lubiecie adzin druhoha, bo ŭsie vy dzieci adnaho Ajca, što ŭ niebie. Usia chryścijanskaja navuka dy moralnaść hruntujecca na dvuch zarokach Božych : lubi Boha i lubi bližniaha. Ŭzajemapašana j humannyja suadnosiny miž lduźmi mahčymyja tolki tady, kali isnuje brackaść miž imi ; asnova-ž brackaści — adzinaść supolnaha baćki ; tamu, tolki ludzi štodzienna havoračyja : « Vojča naš, katory jość u niebie », mohuć sapraŭdy nazyvacca bratami, mohuć prachtykavać brackaść, humannaść dy ŭzajemnuju pašanu, lubaść. Inakš — apaviaščany humanizm i pašana buduć tolki taktykaju zysku dy ehaizmu. Voś heta toje, što mohuć dać chryścijanskija tysiačalećci « nova-abjaŭlenaj » kamunistyčnaj moralnaści, heta i adkaz na zàpyt savieckaje presy. Biaz hetaha « pałymiàny śvietač » chutka pieramienicca ŭ śmiardziačy niedaharak bolš vyrafinavanaha nažyŭnictva dy novaha nasilstva nad čałaviekam, tolki dla zbolšannia jašče adnaje śvinni na hektar vornaje ziamli.

ptič

KANHRES EMIHRANTAŬ U RYMIE

Dziesiać hod tamu (1952) vyjšła ŭ Rymie tak zv. Apostalskaja Kanstytucyja, pad tytułam « Exsul Familia » — « Pierasialenskaja Siamja ». Hetym universałam-dakumantam Papież Pius XII chacieŭ uładzić duchoŭnuju absłuhu dla blizu 50 miljonaŭ emihrantaŭ, jakija z palityčnych ci ekanamičnych pryčyn byli zmušanyja pakinuć svaju baćkaŭščynu j šukać u śviecie prytułku j zarabotku.

Najlepšy sposab dla henaj absłuhi jość tak zvanyja « asabistyja dušpastyrstvy », ŭ jakich hurtavalisia danaj nacyi vierniki pad pravadnictvam svajho rodnaha dušpastyra, abo prynamś dobra vaładajučaha ichniaj movaj, jaki moža viaści navučannie ŭ škole, ci prapaviednictva ŭ śviatyni padčas adumysłovych dla ich nabaženstvaŭ, Imšy śv., j spaviadać, vianćać, chryścić dy inš... Nie adrazu adnak hetkija dušpastyrstvy dałosia arhanizavać, asabliva viernym łacinskaha abradu — uschodniaha abradu było lahčej. bo jany zusim adroźnivalisia hetym abradam ad miascovych łacinnikaŭ i miascovyja Biskupy pryznavali adrazu im nieabchodnaść apryčonaha duśpastyrstva parachvijalnaha. Trudna było adrazu pakanać tak zvany « kampleks bolšavartaści », zakarenieny siarod autochtonaŭ dzie jakich krajoŭ, a siarod emihracyi zaka renieny « kampleks mienšavartaści ». Papieski hołas adnak zrabiŭ svajo. Siannia vyšuspomnienyja « duśpastyrstvy » pryznany ŭsiudy i ŭžo ich šmat zarhanizovana siarod bolš raźvitych hrupaŭ emihranckich. Jość pačatki analohičnyja i siarod biełaruskaj arhanizacyi. Pracuje 5 punktaŭ misyjnych uschodnich. U stanie arhanizacyi jość niekalka duśpastyrstvaŭ i łacinskich, jak np.u New Yorku j jaho vakolicach u Kanadzie. Pavinna być ich bolej u va ŭsim volnym śviecie, bo-ž naličajecca dziasiatki tysiač biełarusaŭ łacinnikaŭ. Da hetaha patrebnaje zainteresavannie ščyraje z boku našaha duchavienstva i viernikaŭ. Kab hetaje zainteresavannie naahuł razbudzić « Vysokaja Rada dla Emihracyi » pry Kansystoryjalnaj Kanhrehacyi ŭ Rymie, dzie jość i biełaruskaje pradstaŭnictva, arhanizuje ŭ hetym hodzie u dniach 3-7 *źniŭnia Miżnarodnuju Pialhrymku Emihrantaŭ da Rymu*, na jakuju šmat užo zhałasiłasia ad inšych narodaŭ. Zaklikajem tut takža i biełarusaŭ emihrantaŭ da udziejnictva ŭ hetaj vielmi važnaj dla nas imprezie. Ad našaha hramadnaha udziejnictva ŭ joj šmat zaležyć našaj apinii tut u Centry.

Prahrama Pialhrymki : abo Kanhresu : 1) Vialikaja Celebra Pantyfikalnaja u bazylicy śv. Piatra ;

2) Specyjalnaja supolnaja audyjencyja u Ajca Sviatoha Jana XXIII ;

3) Usienarodnaja śviatkavalnaja Akademia ŭ čeść Dziesiacihodździa Ap. Kanstyt. « Exsul Familia », na jakoj vystupacimuć pradstaŭnictvy kažnaje nacyi ;

4) Zviedvannie Katakombaŭ i 4ch hałoŭnych Bazylik, dy inšych staravietnych pamiatak Rymu.

Siarodki kamunikacyjnyja buduć źnižkovyja ŭ arhanizavanych hrupach. Biełarusy adzinočnyja mahčymuć dałučacca da hrupaŭ inšych bolšych u krajoch svajho prabyvannia. Kažnaja dyjecezyja maje specyjalnuju dapamahovuju arhnizacyju.

Voś važniejšyja adresy Kamitetaŭ Pialhrymki, jakija mohuć interesavać biełaruskich achvotnikaŭ :

BELHIJA :	Rev.mo Mons. Emile Dejardin Segretario Generale del Pellegrin. 127 *rue la Voi - Bruxelles* 1
FRANCIA :	S. Ecc. Mons. Jean Rupp Direttore delle Opere di Immigrazione 181 *rue de la Pompe - Paris* 16
GERMANIA :	Mons. Alberto Buttner *Beethovenstr.* 14 - *Beuel Bonn*
ANGLIA :	S. Exc. Mons. Edoardo Ellis *Bishop's House, The Park - Nottingham*
U.S.A. :	Rev.mo P. Cesare Donanzan PSSC O.L. of. Pompeo Rectory 25 *Carmine Street, New York* 14, *N.Y.* Rev.mo P. Luigi Donanzan PSSC St. Michal's Chrch 2325 *W. 24th. Place, Chicago* 8, *Illin.*
CANADA :	Rev.mo P. Giovanni Triacca PSSC Missione Cattolica Italiana 2875 *Rue Sauve Est., Montreal* 12, *Que.*

Voś da hetych Kamitetaŭ źviartacea biezadkładna z prośbaj ab pryniaćci da udziejnictva ŭ pialhrymcy. Na miescyž u Rymie zaraz zameldvacca ŭ biełaruskim pradstaŭnictvie : *Mons. Pietro Tatarynovič, via Camilluccia* 24, kab złučycca z hrupaj biełaruskaj. Ab svaim prybyćci prosim zahadzia naša pradstaŭnictva paviedamić, dziela sfarmavannia našaj prahramy dy eventualna abstalavannia kvatery, kali nie abiacaje hetaha Kamitet, ź jakim pryjedziecie.

Dyk jašče raz zaklikajem darahich surodzičaŭ (biaz roźnicy vieravyznannia) da vykarystannia tak dobraj nahody !

Da miłaha pabačannia !

Mons. P. Tatarynovič

U AMERYKANSKICH KAŚCIOŁACH

U amerykanskich kaściołach nas europejcaŭ vielmi dziviać tutejšyja asablivaści : naahuł kaścioły tut nia pustujuć. Nabaženstvy pryciahvajuć ludziej najbolš niadzielami. Usio jdzie spraŭna, chutka, ale harmonijna j pabožna. Da śv. Kamunii prystupajuć i staryja, i małyja, i siarednija, mužčyny j žančyny dy moładź. Europa, ŭ paraŭnanni, pieramudreła — sapraŭdy « sastareła ŭ hrachoch ». I vielmi miłaje ŭražannie robić školnaja moładź. Krychu za-borzda havorać ražaniec. Adnak čujecca ŭ ich relihijnaja śviedamaść. Tut katalickaja škoła haduje mocnych katalikoŭ; špital katalicki ludziej kiruje prosta da nieba, kali kaho jašče nia prytrymaje na ziamli ; katalickija arhanizacyi ažyŭlajuć relihijny duch.

Možna, praŭda, i treba šmat čaho tut papraŭlać, pryhanić dy prystydzič. Duchavienstva zašmat kultyvuje kaścielny biznes : zamiesta navuki ŭ śviatyni ksiandzy havorać ab składkach na škoły, na kaścioł dy inš. Zdajecca, lepš byłob hrašavuju spravu vyłučyć u nabaženstvaŭ : jość na toje drukavanyja listki (biuleteni), ŭ jakich možna pisać ab hrašach, a ŭ kaściołach havaryć ab Bohu dy božych spravach. Bo i Sam Jezus Chrystus u Jeruzalimie pavydalaŭ iz śviatyni handlaroŭ, choć jany tarhavali tavarami j žyviołaj, jakaja była patrebnaj na achviary. « Dom moj — dom malitvy... ».

Pryjemna bačyć pry nabaženstvie chłopčykaŭ, adzietych u sutany ź biełymi kaŭnierykami (koloratkami) dy komžy z palarynkami, dobra navučanych i akuratna prysłužvajučych, jak anioły... I pryjemna hladzieć na śvieciačyja lampački (a ich sotni, abo j tysiačy !) ; zapalvajuć ich samyja pabožnyja ludzi, kidajučyja biez kantroli svaje 10 centaŭ. Davier da ludzkoj česnaści ŭ Amerycy vaładaryć paŭsiodna. Praŭda, što ahulny dabrabyt da taho pamahaje, nichto tady na čužoje dabro nie kvapicca i małych rečaŭ nie kradzie. Kali ŭ toj-ža čas u Savietach kažny zmušany krašci, bo ŭsiudy ŭsiaho niedachop, bo kupić vielmi trudna, ci j niemahčyma, bo nichto ničoha nia zbyvaje, a kažny ŭsiaho šukaje. Kab tam ubačyli što tut vykidajecca, dyk ź dziva aniamielib !

A ci niama ŭ toj prykazcy šmat racyi : « jak kumà Bohu, tak Boh kumiè »? Praŭdu skazaŭ adzin amerykanski Biskup : « Kamunisty ŭ Savietach bolš 40-k hod tałkujuć što Boha niama. Adnak hetaha ni dakazali, a daviali tolki da taho, što jość čort ». A samy najhoršy dźjabał (Antychryst), dyk uvajšoŭ u ichniaha vierchavoda i miarkuje ciapier zahubu śvietu atamnaj bombaj...

Treba nam žyviej vieryć u Boha, macniej na Boha spadziavacca dy haračej Jaho lubić, ščyrej spaviadacca i biaz sumnivu malicca. J.H.

EGZAMINACYJNYJA DAKUMANTY Dr. FRANCIŠA SKARYNY U BIELARUSKIM PIERAKLADZIE

(Aryh. — hl. Znič N. 62-3, b. 10)

(Zaciemka na marhin.): Pryvatny (asobny) Egzamin z Medycyny Spadara Franciša Biełarusa (ŭ aryh.: Rutheni = Biełarusa)
1512 *u aŭtorak* 9 *Listapada ŭ Padvie ŭ abydnym pamiaščenni Biskupskaha pałacu. Egzamin.*

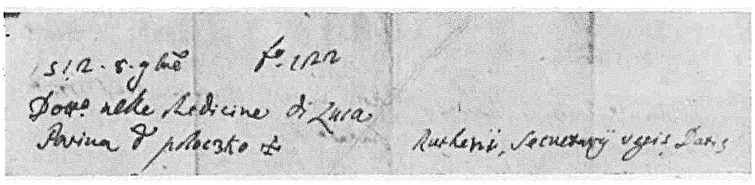
Sklikanych i, jak jošć u zvyčai, solenna zybranych vydatniejšych daktaroŭ Śviatoje Kalehii Spadaroŭ Artystaŭ (mužoŭ umiectva) i medykaŭ, jak u medycynie i umiectvach, tak i samych tolki umiectvach (navukach ?), z zahadu Vialmožn. spadara doktara navuk (umiectvaŭ) i medycyny Tadevy Mussati vicepriora dy Radnych, pierad Čeścihodnym u Chrystusie ajcom sp. Paŭlam Zabanella, z Božaj i Apostalskaha Pasadu łaski Biskupam argelisenskim, Vys. Dastojnym u Chrystusie ajcom i Sp. Sp. (Domino Domino) Sykstam z Božaj miłaści tytułu Sviatoha Piatra ŭ Vakovach Kardynałam prezbiteram, Jaho Dastojnaściu vice Kancleram i Paduanskaj Eklezii stałym Administratavam i udziejnikam Secentynskim (Saecentini) i hetaj Słaŭnaj Paduanskaj studyi Sviatoha Jaryja (ŭ aryh.: Iarii = Jura?) Apostalskim Sufrahanam, Zamiaścicielam i Vikarym Duchoŭnym henerała. Pad vicestaršynstvam śvietłaha doktara navuk i medycyny Tadevy Mussati dy asystencyi Vialmožn. Doktara medycyny i navuk (artium) Spadara Franciška Fumanelli z Verony vice Rektara Pieršaśviatara (Dastojnika) Paduanskaha, a takža pry najaŭnaści ŭsich Daktaroŭ vyšnazvanaj Kalehii, — Słaŭny doktar navuk Spadar Franciš syn Łukaša Skaryna z Połacka, Biełarus, byŭ egzaminavany asobna dla atrymannia vučonaha tytułu (privatim et rigorose) z punktaŭ tajež ranicy vyznačanych, jaki nadta spraŭna Pachvalna zdaŭ hety rygorozny Egzamin, ci to ŭ Vykładanni danych jamu punktaŭ, ci ŭ adkazvanni na pastaŭlenyja jamu zakidy, tak što praz usich prysutnych tam Daktaroŭ całkom adnazhodna byŭ pryznany (aprabavany) j acenieny dastatkovym u medycynie I praz Vyšejaznačanaha Dastojnaha Spadara Vikaryja ŭ abydna ŭžyvanaj formie ahłošany Doktaram Medycyny.

Pa dakananni hetaha Vydatny doktar navuk i medycyny, Spadar Mahistar Baŭtramiej Barisonus promotar (dajučy pavyšennie) ad siabie i vyšejpadanych Kalehaŭ uručyŭ jamu adznaki medycnskaje hodnaści.

Imiony prysutničaŭšych Daktaroŭ:

DM. Tadeva Mussati v.pr.	*Pav. D.Baŭtramiej de S.Vito*
DM. Baŭtramiej a Volta	*DM. Heranim Maripetro*
D. presbiter Jakub de Curte	*DM. Bautramiej Barisonus*
DM. Heranim de Salbaneis	*DM. Heranim de Urbino*
DM. Mikałaj de Janua	*DM. Franciš Porretinus*
DM. Baptista a Gaeta	*DM. Karal de Janua*
DM. Franciš de Noali	*DM. Anton de Soncino*
DM. Franciš de Este	*DM. Pavał a Sole*
DM. Heranim a Mullo	*DM. Piotr de Noali*
DM. Mikałaj de Noali	*DM. Andrej de Aliotis*
D. Aurel Boneto	*DM. Markanton de Janua, i*
DM. Heranim Rubeus	*DM. Chrystafor Ligorante*

512. 8 *listapada list*
122 *Doktar Medycyny*
Skaryna syn Łukaša

z Połacku + Rutena
(Biełarusa), Sakratara
karala Dacyi.

ZACIEMKI DATYCNA RASCYTANNIA, PIERAKLADU, NASAJ REDAKC. DRUKAVANYCH U NN. 56-61-62-64 EGZAMINAC. DAKUMAN. Dr. Fr. SKARYNY:

1) Vydanyja tut hetyja dakumanty z metaj tolki lepšaj kanservacyi dapamožnaha mataryjału, a nie ŭ charaktary samoha navukovaha dośledu ich.

2) Teksty padanych na zdymkach dakumantaŭ rasčytany pavodla paleohrafičnaha słoŭnika i pieradrukavany z zachavanniem aryhinalnaj ortohrafii, a naviet pamyłak, karekta jakich naležacimie da taho, chto budzie tekst vykarystyvać navukova. Tolki skaroty — dzie vymahała jasnaść źmiestu — padany poŭnaściu słova. Imiony ŭłasnyja zaŭsiody ź vialikaj litary; a takža i słovy akcentavanyja.

3) U pieršaj zdymcy z N. 61, b. 6 zvarot « Franciscus quondam Domini Luce » abaznačaje: « Franciš syn pakojnaha Spadara Łukaša ». Heta formuła nadta časta ŭžyvałasia tahdyšnimi pisarami.

4) Zdymka z N. 56, b. 8 rožnicca ad inšych pravapisam dy charaktaram piśma ad inšych łacinskich zdymak. U słovie *Datiae* ŭžyvaje diftongu *ae*, a ŭ inšych słovach piša tolki *e* z kručkom unizie. U vyšuspomnienaj pieršaj zdymcy dy druhoj tamža b. 7, jak i treciaj N. 62, b. 10 nidzie nia ŭžyvajecca diftongu.

5) Takža i zdymka ŭ N. 62, b. 10 u movie italijskaj, karotkaja, dy zdymka z N. 64 b. 11 pisany inšym charaktaram; jany vahladajuć na rejestrovyja za ciemki, paźniejšaha pachodžannia.

6) U pierakładach słovy ŭ dužkach źmiaščajuć pajaśnienni redakcyi.

KROŠKA PALIT. HUMARU

Adzin europejski žurnalisty pierad vyjezdam u Maskvu kaža svajmu kalehu:
— Kali atrymaješ moj list pisany atramantam sinim, dyk viedaj što ŭsio dobra. A kali jon budzie napisany atramantam zialonym, dyk značycimie — drenna.
Pa niěkim časie atrymoŭvaje toj piśmo pisanaje sinim, ale z zaciemkaj unizu: usio dobra, tolki što ŭ va ŭsiej Maskvie nie znajšłosia atramantu zialonaha.

Pryjechaŭšaja na Vilenski Universytet rasiejskaja studentka składaje ŭstupny egzamin z ahulnaj kulturnaj daśpiełaści. I egzaminatar jaje pytaje skazać niěkalka imionaŭ vydatnych piśmiennikaŭ niamieckich. Z jazyka « maturystki » sarvałasia tolki adno imia:
— Volkswagen...

Padčas vajskovaha paradu na Krasnaj Płoščadzi, Chruščoŭ, lustrujučy kolonny sałdat, adnaho pytaje:
— Jak tabie pavodzicca, tavaryš sałdat?
— Nie mahu narakać...
— Praŭdu kažaš, bo chtož-by nie daražyŭ svajoju hałavoju...

Suddzia: Mnie zdajecca, što vy stalisia achviaraju drennaha asiarodździa.
Padsudny: Mahčyma, spadar suddzia; piatnaccać bo hod pracavaŭ ja storažam u sudzie.

Direttore respons.: Dott. A. FRUTAZ
Posta indir.: Dott. P. TATARYNOVIC
Roma, Via della Camilluccia, 24

Z dazvolu
Duchoun Uladau
Tipografia Fausto Failli - Roma

Pubblicazione autorizzata dal Tribunale di Roma con decreto del 7-12-1950